

Atbalsta pakalpojums ģimenēm, kurās aug bērns ar funkcionāliem traucējumiem

2020. gada 28. oktobris

Situācija Rīgā 2019. gadā

- Rīgā dzīvoja 2 455 bērni ar invaliditāti
- RSD redzeslokā bija 1 245 bērni ar funkcionāliem traucējumiem
- Sociālā darba pakalpojumus nodrošināja 11 RSD sociālie darbinieki, kuri specializējušies darbā ar ģimenēm, kurās ir bērns ar funkcionāliem traucējumiem
- 299 personas saņēmušas sociālos pakalpojumus ģimenēm ar/un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem

Pakalpojuma izveides process

1. Pētījums - vajadzību izpēte
2. Jaunā pakalpojuma apraksta koncepta daļas izstrāde
3. Potenciālo pakalpojuma sniedzēju iepazīstināšana ar jaunā pakalpojuma konceptu
4. Jaunā pakalpojuma satura un procesa dizainēšana kopā ar potenciālajiem pakalpojuma sniedzējiem un bērnu ar FT vecākiem

Pētījuma pieņemumi un mērķis

Pieņemums

Rīgas pašvaldības ģimenēm, kuras audzina bērnus ar funkcionālajiem traucējumiem, nav pieejams aprūpes pakalpojums, kurš atbilstu bērnu un viņu ģimeņu vajadzībām.

Mērķis

Noskaidrot bērnu ar funkcionālajiem traucējumiem un viņu ģimeņu sociālās vajadzības.

Izstrādāt sociālā pakalpojuma konceptu, atbilstošu bērnu un viņu ģimeņu vajadzībām.

Pakalpojuma apraksta matrica

Koncepta daļa

- Problēma un problēmas pazīmes
- Mērķa grupas un klientu raksturojums
- Klientu atlases process
- Pakalpojuma mērķi un to raksturojums
- Pakalpojuma teorētiskais pamats

Satura un procesa daļa

- Specifiskie mērķi
- Aktivitātes, t.sk. klienta rīcības un pienākumi
- Sasniedzamie rezultāti
- Pakalpojuma novērtēšana
- Laika plāns

Pētījuma mērķgrupas

1. Ģimenes, kurās aug bērni ar īpašām vajadzībām, t.sk. ģimenes, kurās aug bērni ar īpašām vajadzībām un saņem atbalsta pakalpojumu
2. Eksperti - NVO, biedrības u.c.
3. Esošie un potenciālie atbalsta pakalpojuma sniedzēji

Pētījuma process

Kvalitatīvais pētījums:

- Daļēji strukturētas ekspertu intervijas
 - Invalīdu un viņu draugu apvienība Apeirons
 - Nodibinājums “Caritas Latvija”
 - Bērnu paliatīvās aprūpes dienests
 - Biedrība “Rīgas pilsētas Rūpju bērns”
 - Rehabilitācijas centrs “Mēs esam līdzās”
 - Biedrība “Latvijas bērniem ar kustību traucējumiem”
- Daļēji strukturētas intervijas ar vecākiem, kuri saņem «Apeirons» un Ziedot.lv piedāvāto atbalstu «Mīļā auklīte» bērniem ar smagu invaliditāti

Kvantitatīvais pētījums:

Ģimeņu, kurās aug bērni ar funkcionālajiem traucējumiem anketēšana (e-aptauja)

Anketēšanā piedalījās 26 NVO.

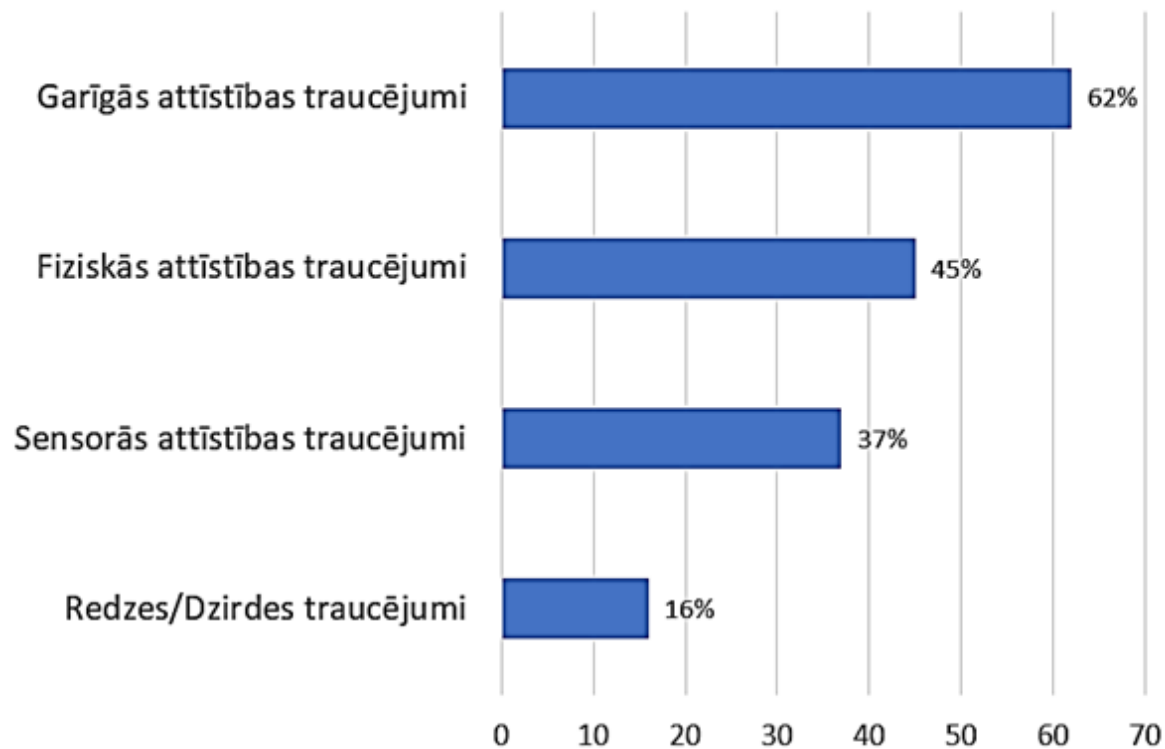
Kopā 355 respondenti, Rīgā – 139.

Ģimeņu, kurās aug bērns ar funkcionāliem traucējumiem, portrets

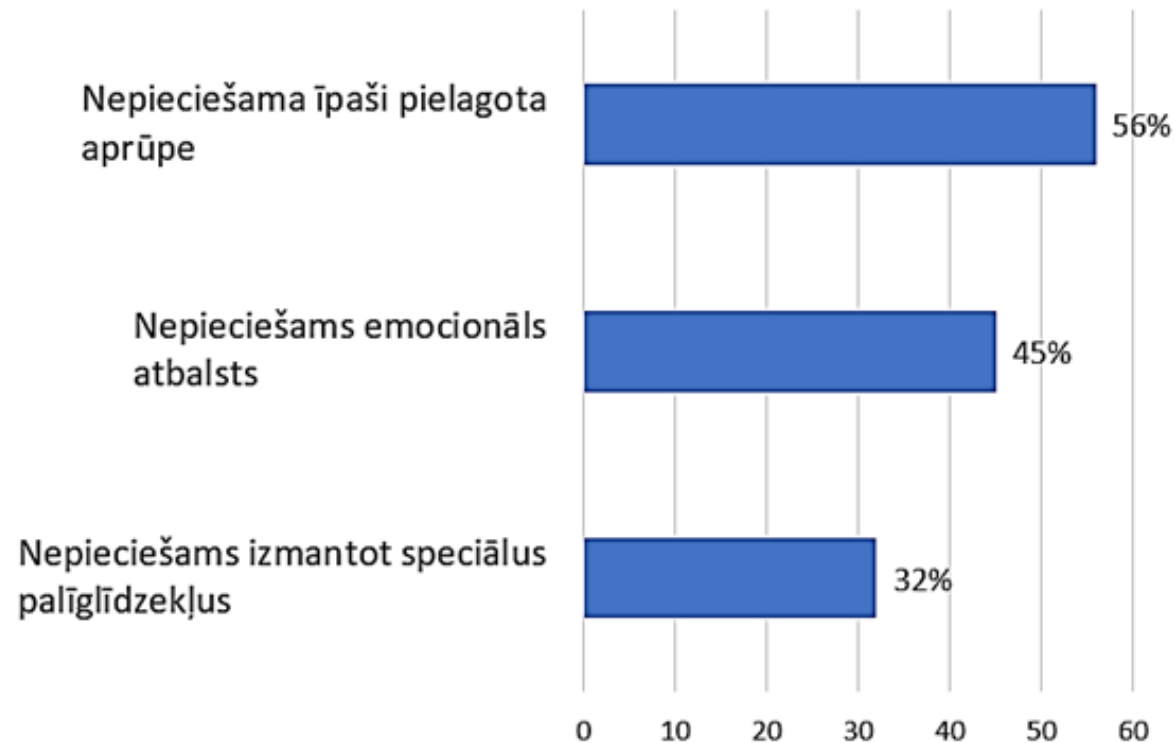
- Puse respondentu (49%) ir vecumā no 35-44 gadiem, 26% -25 līdz 34 gadi, 24% - pārsniedz 45 gadus.
- Vairāk kā pusei respondentu ir augstākā izglītība (61%).
- Vairāk kā 2/3 aptaujāto ģimeņu (71%) bērnu audzina abi vecāki.
- 85% ģimeņu kāds no vecākiem neveic algotu darbu, jo ir jāaprūpē bērns ar funkcionāliem traucējumiem.
- 93% respondentu ģimenēs aug viens bērns ar funkcionāliem traucējumiem, 6% - 2 bērni.
- Pusei no respondentiem ģimenēm aug divi bērni, viens no bērniem ir ar funkcionāliem traucējumiem.
- 40% respondentu bērni ir sākumskolas vecumā (7-11 g.v.), 24% PII vecumā (4-6 g.v.), 20% vecumā 12-18. G, bet 16% - 0-3 gadu vecumā.
- GRT – 62% bērnu, pusei (45%) fiziskās attīstības trauc., 37% - sensorie traucējumi, 16% – dzirdes/redzes trauc.
- Pusei bērnu (56%) nepieciešama īpaši pielāgota aprūpe, 32% - speciālie palīglīdzekļi.

Bērnu funkcionālie traucējumi un īpašā atbalsta vajadzības

Funkcionālie traucējumi

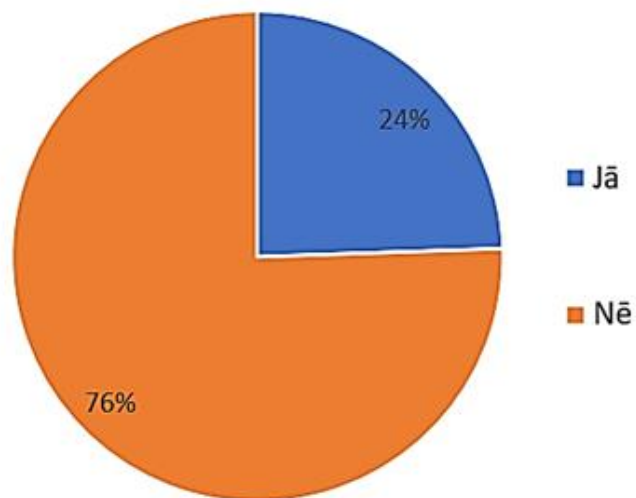
Īpašās atbalsta vajadzības

Respondenti audzina bērnus ar vairākiem funkcionālās attīstības traucējumiem un īpašā atbalsta vajadzībām vienlaikus.

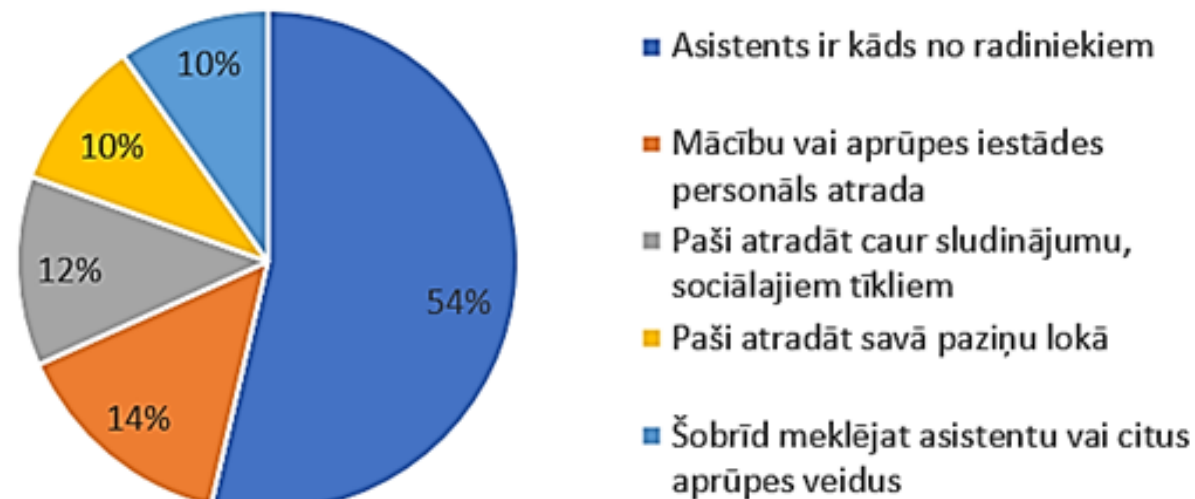
Atbalsta persona bērnam ar funkcionālajiem traucējumiem

Vai bērnam ir atbalsta persona

Atbildi sniedz visi respondenti

Atbalsta personas/asistenta piesaistes veids

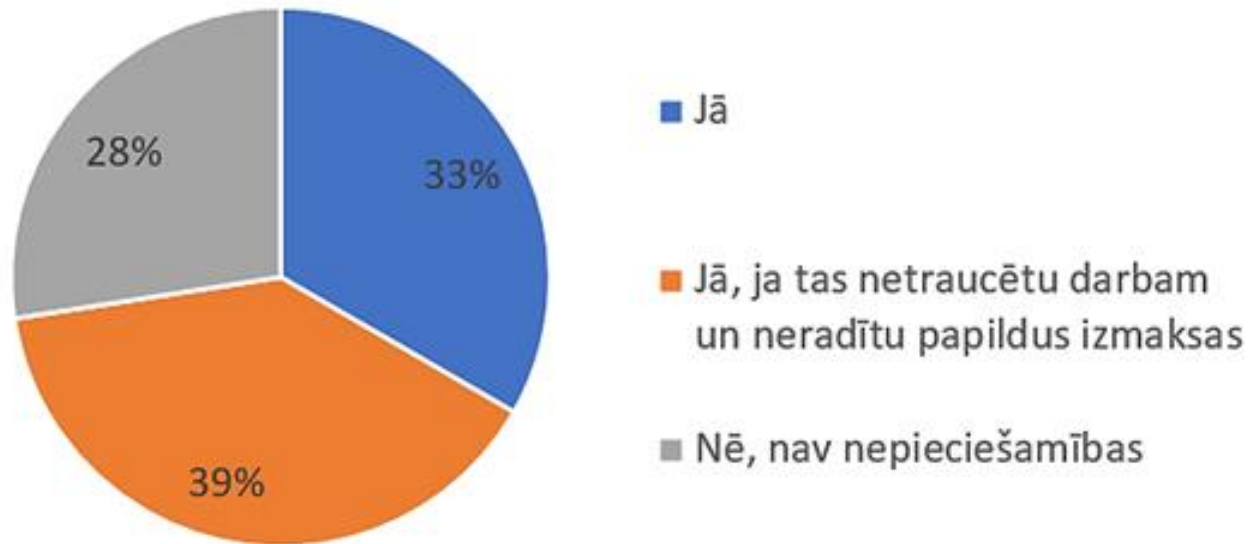

Atbildi sniedz respondenti (24%), kuriem ir atbalsts

Tikai ¼ bērnu ir atbalsta persona. Puse no atbalsta personām ir vecāki.

Respondentu ieinteresētība atbalsta personas izglītošanā/apmācībā

Vai asistentam nepieciešamas specializētas apmācības

Divas trešdaļas vecāku ir ieinteresēti un uzskata par nepieciešamām specializētās atbalsta personas apmācībās.

Vecāku ekspektācijas attiecībā uz atbalsta personu

Kādu atbalstu sagaida no atbalsta personas

Sagrupējot minētos atbalsta veidus, iegūstam trīs nozīmīgākās atbalsta jomas:

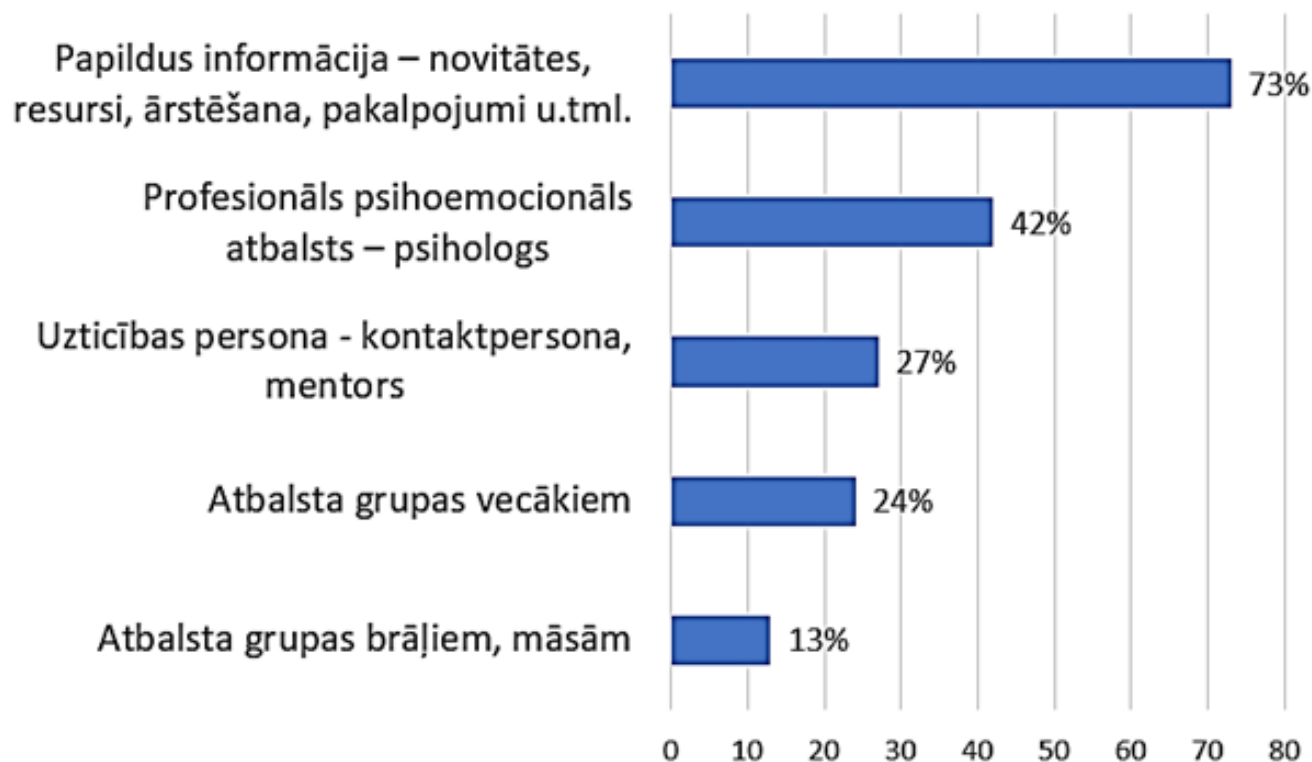
1. Prasmju attīstīšana
2. Sociālā aprūpe
3. Medicīniskā aprūpe.

Pētījuma secinājumi par atbalsta personu / asistentu

- Zemās darba samaksas dēļ nozīmīgas grūtības rodas atrast un piesaistīt asistentu, tādēļ asistenta lomu pilda paši vecāki. Tādējādi, asistenta pakalpojums zaudē savu jēgu – sniegt atbalstu vecākiem, kuri audzina bērnu ar īpašām vajadzībām.
- Asistents/atbalsta persona nepieciešama arī bērniem ar viegliem funkcionāliem traucējumiem. Tādēļ, nav ieteicams, kā pakalpojuma saņemšanas kritēriju noteikt VDEĀK atzinumu par īpašās kopšanas nepieciešamību.
- Asistenta/atbalsta personas pakalpojums nepieciešams bērniem pirms piecu gadu vecuma apmeklējot ārstniecības, izglītības u.c. iestādes. Īpaši nozīmīgi tas ir ģimenēs, kur bērnu audzina viens vecāks.

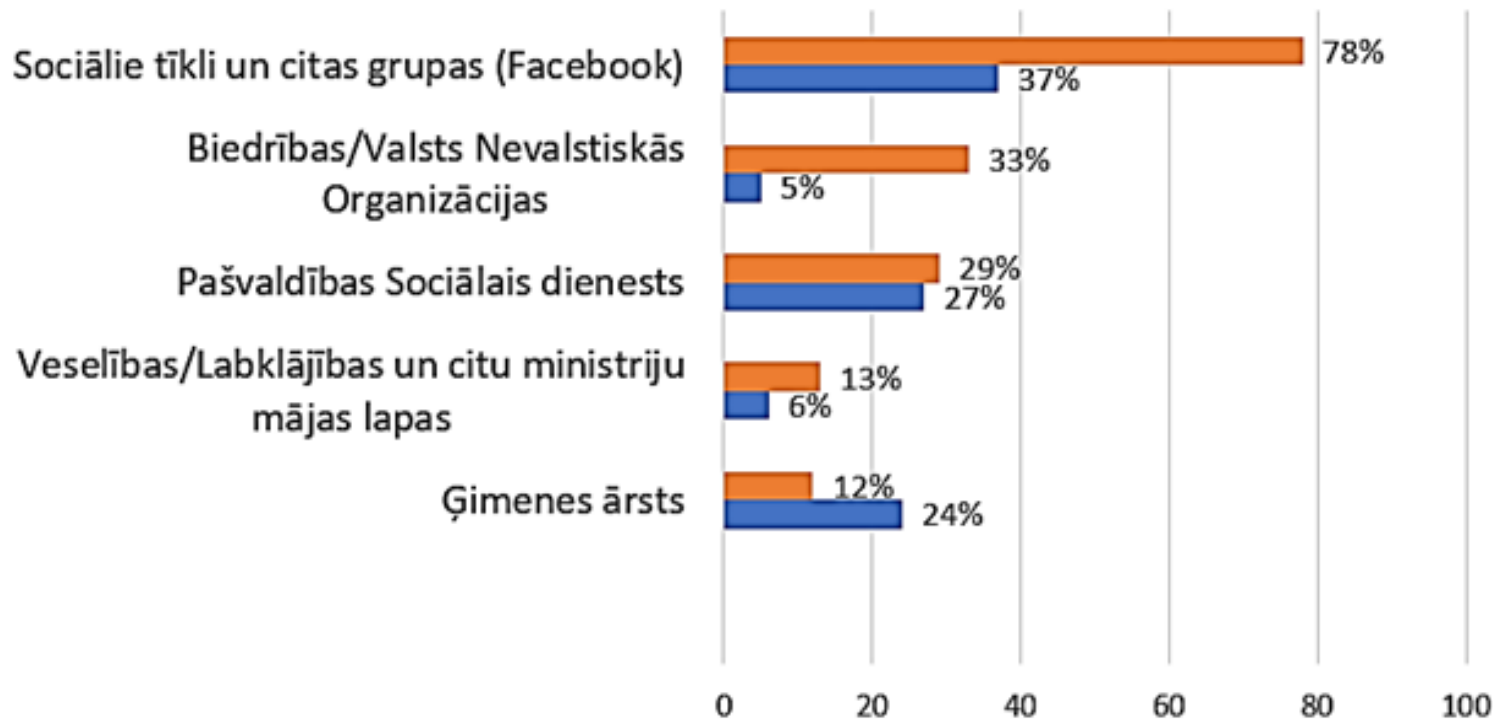
Divas būtiskākās aktualitātes audzinot bērnu ar funkcionāliem traucējumiem

Aktualitātes

73% respondenti atzīmē nepieciešamību saņemt papildus informāciju. Šāda situācija – “informācijas trūkums /papildus informācija” ir novērojama citos – LD, iepriekš veiktajos, pētījumos

Esošie un vēlami informācijas avoti

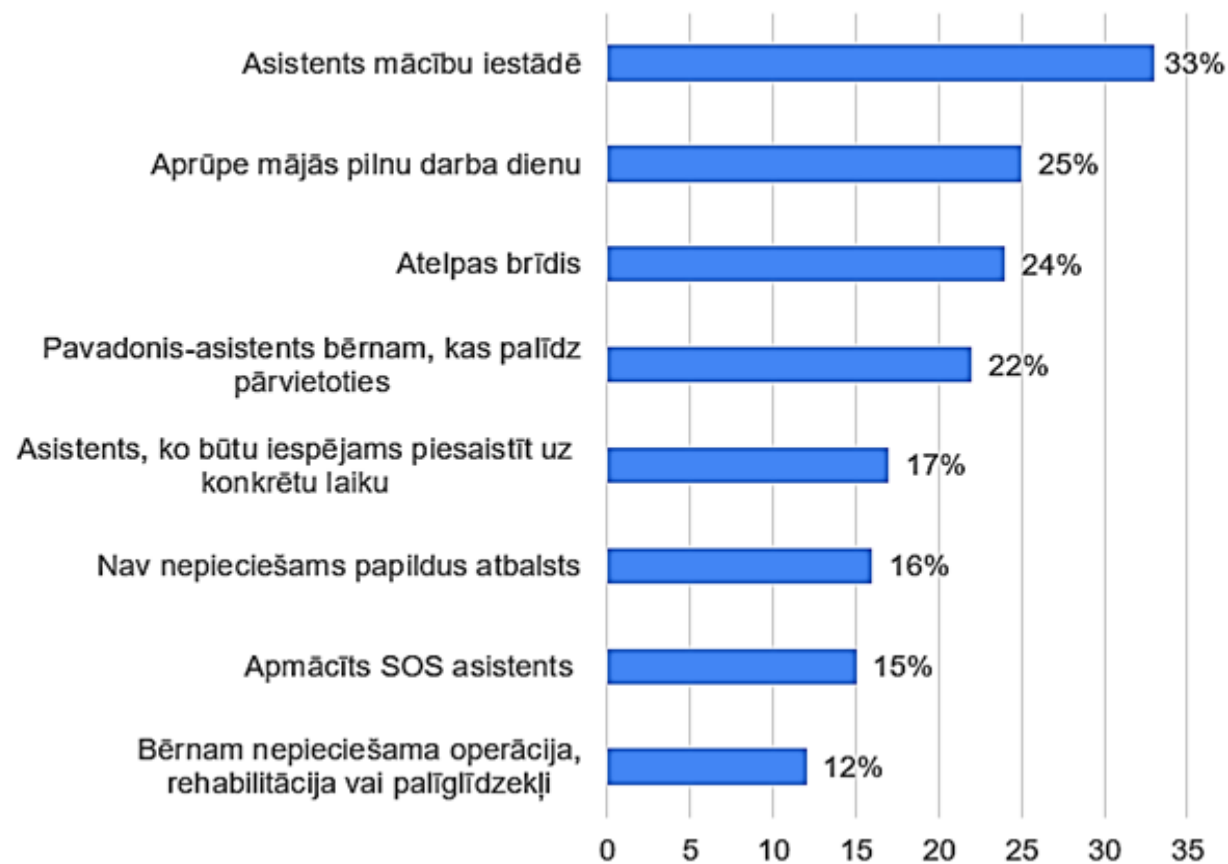

- 18. Norādiet lūdzu divus galvenos avotus, kur saņemat informāciju par pakalpojumiem, izglītības un aprūpes iespējām un citiem ar bērna labklājību saistītiem jautājumiem
- 19. Kur šādu informāciju Jums būtu visērtāk saņemt?

Rīgas sociālais dienests, ģimenes ārsts un sociālie tīkli ir galvenās institūcijas, kur vecāki vēlas vērsties informācijas saņemšanai.

Nepieciešamais atbalsts, lai vecāki iesaistītos darba tirgū

Nepieciešamais atbalsts, lai atgrieztos darba tirgū

Trīs, pēc svarīguma, nepieciešamākie atbalsta veidi:

1. Atbalsta persona - pavadonis/asistents mācību iestādē;
2. Atbalsta persona mājās;
3. Atbalsta persona nepieciešamības, ārkārtas gadījumā/uz konkrētu laiku.

Pētījuma secinājumi par vecāku iesaisti darba tirgū

- Vecāku dalību darba tirgū, pamatā, nosaka bērna veselības stāvoklis un funkcionalitāte.
- Saņemot atbilstošu, individuālu atbalstu (asistents, aprūpe mājās, pavadonis u.c.), vecāki izmantotu iespēju iesaistīties darba tirgū.
- Vecākiem, kuri atbalsta trūkuma dēļ ilgstoši vai nekad nav strādājuši, iesaistīšanās darba tirgū, nesaņemot psihoemocionālu atbalstu un izglītošanās iespējas, praktiski nav iespējama.

Secinājumi (1)

- Bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem nepieciešama diennakts uzraudzība un aprūpe, kas **ģimenei rada augstu emocionālo un fizisko risku būt pakļautiem pārmērīgam psiholoģiskai spriedzei, motivācijas zudumam un depresijas riskam.**
- Saņemot **regulāru atbalsta pakalpojumu**, mazinās vecāku emocionālā spriedze un uzlabojas fiziskā labsajūta, stiprinās vecāku, brāļu un māsu savstarpējās attiecības, kā arī kopumā tiek paaugstināta ģimenes kapacitāte. Nesaņemot atbalsta pakalpojumu, ģimenes pakļautas iziršanas riskam pārlietu lielās emocionālās spriedzes dēļ.
- **Ģimenes**, kurās aug bērni ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, neatbilstošu pakalpojumu vai to trūkuma dēļ **ar izteiktām grūtībām saskaras pirms un pēc bērna pamata izglītības apguves vecuma.**
- Vecāki, iespēju robežās, izvēlētos **jebkuru atbalsta formu** (DAC, aukle, aprūpe mājās), lai varētu atgriezties/ iesaistīties darba tirgū.

Secinājumi (2)

- Nepieciešama **sistēmiska, vienota profesionāļu sadarbība vienuviet**, sākot ar diagnosticēšanu un saņemot rehabilitācijas pakalpojumus.
- Ģimenēm, kurās aug bērni ar funkcionāliem traucējumiem, nepieciešams **individuāls atbalsts**. Atbalsta forma (aukle, asistents, aprūpe mājās, pavadonis, DAC) un pakalpojuma/atbalsta **intensitāte atkarīga no bērna un ģimenes funkcionalitātes**.
- **Izglītojot atbalsta personas** nepieciešams sniegt zināšanas pirmās palīdzības sniegšanā, jāattīsta komunikācijas prasmes un jāapgūst specifiskas, ar aprūpi saistītās jomas, un ņemot vērā, ka ģimeņu situācijas un slimā bērna īpatnības/vajadzības ir kardināli atšķirīgas, nepieciešamās prasmes bērna aprūpē apgūst ģimenē ar vecāku palīdzību.
- Ņemot vērā, ka ģimenes, kurās aug bērni ar funkcionāliem traucējumiem sistemātiski saskaras ar paaugstinātu emocionālo spriedzi, **nozīmīgi sniegt psiholoģisku atbalstu tiem brāļiem un māsām**, kuri dzīvo kopā ar bērnu ar funkcionāliem traucējumiem.

Secinājumi (3)

- Adevkāts atbalsta pakalpojums **veicinātu vecāku nodarbinātību**, kas vērtējams gan kā iespēja vecākiem pildīt savas sociālās lomas, gan kā iespēja rūpēties par savu finansiālo drošību.
- Ģimenēs, kurās aug vairāki bērni, **galvenie ieguvēji**, ja ir pieejams atbalsta pakalpojums, **ir bērni ar funkcionāliem traucējumiem brāļi un māšas**.
- Nepieciešama/ieteicama **vienkopus atrodamā informācija** saistībā ar bērnam nepieciešamiem pakalpojumiem, rehabilitācijas un izglītības iespējām, un citiem ar bērna labklājību saistītiem jautājumiem.
- **Ģimenes ir informētas par RSD darbību** un, vērsoties Sociālajā dienestā, tas tiek novērtēts kā būtisks resurss un atbalsts ģimenēm, kurās aug bērni ar īpašām vajadzībām. Tomēr, **ierobežotās pakalpojumu saņemšanas iespējas** (rindas, nepietiekams pakalpojuma daudzums/konsultāciju skaits) pakalpojumu saņēmējiem **rada nepatiesu, jeb maldīgu priekšstatu par institūcijas darbu**.

Pakalpojuma koncepts

Mērķa grupas

- Ģimenes, kurās aug bērni ar funkcionāliem traucējumiem.
- Ģimenes, kurās aug bērni ar VDEĀK noteiktu invaliditāti.
- Ģimenes, kurās aug bērni ar VDEĀK noteiktu invaliditāti un atzinumu par īpašās kopšanas nepieciešamību.

Mērķis

Ģimenēm, kurās aug bērns ar funkcionāliem traucējumiem, radīti ģimenes sociālai funkcionēšanai labvēlīgi apstākļi.

Pakalpojuma specifiskie mērķi

- Mazināt/novērst fiziskā un garīgā izsīkuma stāvokli vecākiem, īpaši, ja bērnu audzina viens vecāks.
- Nodrošināt nepārtrauktu, sistemātisku un pilnvērtīgu bērna ar funkcionāliem traucējumiem aprūpi, izglītību, rehabilitāciju un socializāciju.
- Harmonizēt, līdzsvarot ģimenes locekļu savstarpējās attiecības.
- Stiprināt ģimenes finansiālo kapacitāti, vecākiem iesaistoties darba tirgū.

Sasniedzamie rezultāti

- Nodrošināta bērna fiziskā aprūpe.
- Veicinātas bērna pašaprūpes iemaņas.
- Radīta / nostiprināta veselīga piesaiste vecākiem, bērna pašnoteikšanās un autonomija.
- Nodrošināta bērna drošība.
- Vecāki ir motivēti iesaistīties nodarbinātībā.
- Pieaugoša/noturīga ģimenes finansiālā situācija.

Valsts asistents, izglītības asistents, aprūpe mājās un nenosegtās vajadzības

- **Valsts asistents**

- no 5-18 gadi
- ar invaliditāti un VDEĀK atzinumu
- līdz 40h nedēļā

- **Asistents izglītībā**

- no 5 - 18 gadiem
- ar invaliditāti un VDEĀK atzinumu
- līdz 40 h nedēļā

atbalsts
pārvietoties
uz/no
institūcijas

atbalsts
pārvietoties
iestādē,
mācību
procesā,
pašaprūpē

nenoklātā
joma

bērna barošana,
higiēna,
ģērbšana,
medikamentu
lietošana

- bērnam ikdienas prasmju, zināšanu apguve
- bērna socializēšanās
- bērna pavadīšana pie speciālistiem
- informācija - atbalsta saņemšanai
- individualizēta pieeja (pirms 5 g.v.; diennakts) u.c.
- psihoemocionāls atbalsts vecākiem un brāļiem/māsām

- **Aprūpe mājās**
- līdz 18 gadiem
- bērni ar invaliditāti
- līdz 35h nedēļā (no 8:00 -22:00)
- ienākumu vērtēšana

VECĀKA BRĪVAIS LAIKS UN PERSONISKĀS VAJADZĪBAS

- fiziska atpūta

(miegs, pastaiga svaigā gaisā)

- socializēšanās

(kultūras pasākumi, hobiji, iepirkšanās u.c)

- citu ģimenē esošo bērnu audzināšanā un aprūpē
(piedalīšanās bērnu skolas un ārpuskolas pasākumos)

BĒRNA APRŪPE UN SOCIALIZĒŠANĀS

- bērna fizioloģisko vajadzību nodrošināšana un uzraudzība
(barošana, apģērbšana, higiēna)
- pašaprūpes prasmju uzturēšana/attīstība *(sīkā motorika, ēst gatavošana, gultas klāšana)*
- bērna pavadīšana un atbalsts institūcijā
- saturīga brīvā laika nodrošināšana *(pastaigas, pasākumu apmeklēšana, izzinošas, radošas nodarbes)*

Atbalsta persona

- apmācīts speciālists
- praktisks un psihoemocionāls atbalsts līdz 40 h nedēļā
- ģimenei, kuras audzina bērnus ar FT individualizēta pieeja
- komplekss pakalpojums - integrētas dažādas atbalsta formas

ATBALSTS VECĀKU NODARBINĀTĪBAS ĪSTENOŠANAI

- nodarbinātības iespēju apzināšana

(darba sludinājuma, CV veidošana, motivācijas vēstules gatavošana)

- profesionālās izaugsmes veicināšana

(karjeras konsultanta apmeklējumi, darba intervijas, pārprofilēšanās kursi)

ATBALSTS ĢIMENES (BRĀĻU/MĀSU) ATTIECĪBU HARMONIZĀCIJAI

- saiknes veidošana un uzturēšana

(kopīgs laiks, sarunas, ģimenes rituāli)

- informatīvu, izglītojošu, terapeitisku pasākumu apmeklēšana

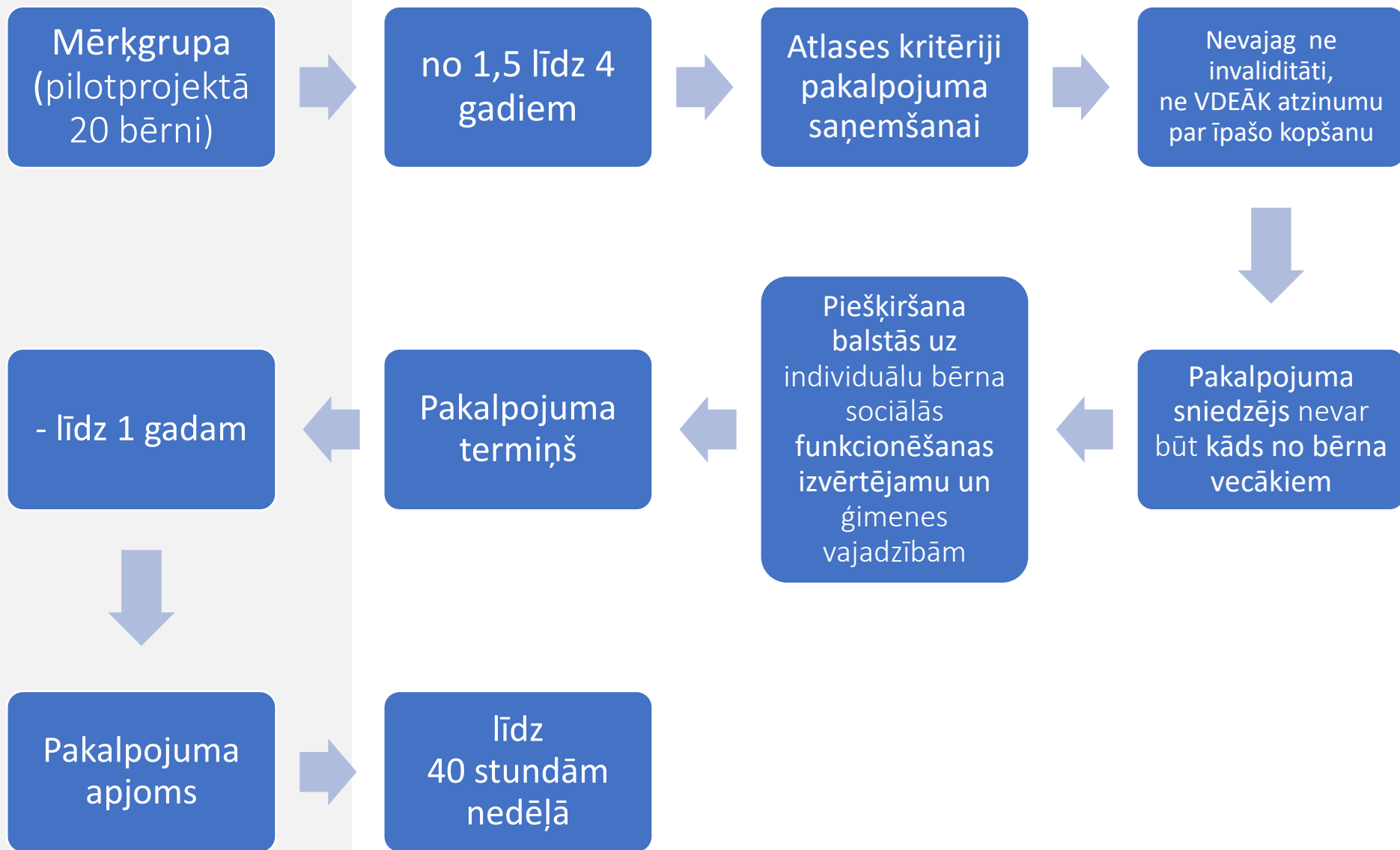
(lekcijas, semināri, speciālistu konsultācijas)

- atbalsta pasākumu apmeklēšana

(atbalsta/ pašpalīdzības grupas, neformāls atbalsts tīklojums)

Pilotprojekts – Atbalsta personas pakalpojums

Pakalpojuma izvērtēšanas process – 1.solis

- **Bērna profila daļa**

Pašapziņa, pašvērtējums, ikdienas aprūpes vajadzības, pašaprūpes spējas, sociālās prasmes un komunikācija, sociālā aktivitāte, intereses

- **Vecāku profila daļa**

Nepieciešamā atbalsta forma, esošie ģimenes resursi, valsts un pašvaldības atbalsts, izmantotie pakalpojumi

- **Kopsavilkums**

Vēlamais ģimenes nākotnes stāvoklis, pozitīvās izmaiņas ģimenes situācijā, individuālie un kopīgie mērķi

Pakalpojuma izvērtēšanas process – 2.solis

Kopā ar ģimeni tiek veikta atbalsta plāna sastādīšana

- Noteikti pakalpojuma ietvaros Atbalsts personai veicamie darbi/aktivitātes
- Noteikts Atbalsta personas darba apjoms
- Noteikts pakalpojuma sniegšanas biežums - laiks, vieta

Pakalpojuma grozs
līdz 40 h nedēļā,
plānotās pilotprojekta
izmaksas – 326 400 EUR

Vecākiem:

- **Brīvais laiks un personiskās vajadzības** - fiziska atpūta (līdz 6h), socializēšanās iespējas un funkcionēšana sabiedrībā (līdz 12h), dalība citu ģimenē esošo bērnu audzināšanā un aprūpē (līdz 12h);
- **Nodarbinātība un profesionālā izaugsme** - nodarbinātības vajadzības un iespēju apzināšana (līdz 4h), nodarbinātību veicinošo aktivitāšu īstenošana - (līdz 4h)

Bērnām:

- **Bērna aprūpe un drošība** - bērna fizioloģisko vajadzību nodrošināšana un uzraudzība (līdz 16h), pašaprūpes prasmju uzturēšana/attīstība (līdz 7h); sociālo prasmju attīstīšana (līdz 10h);
- **Bērna iekļaušana sabiedrībā** - bērna pavadīšana uz/no institūcijas un atbalsts tajā (līdz 20h), saturīga brīvā laika pavadīšana (līdz 14h)

Ģimenei:

- **Ģimenes (brāļi/māsas) attiecību harmonizācija** - saiknes veidošana un uzturēšana (līdz 14h), informatīvi, izglītojošu un terapeitisku atbalsta pasākumu apmeklēšana (līdz 4h); pašpalīdzības un atbalsta grupas (līdz 4h)

Pakalpojuma sniedzēja komanda

- Pakalpojuma koordinators
- Sociālais darbinieks
- Atbalsta perona (apguvusi mācību programmu ne mazāk kā 42 h apjomā)

Paldies par uzmanību!